

Crisia

Vol. LV, Supliment nr. 1, 2025

INTERFERENȚE. TRECUT, PREZENT, VIITOR

Lucrările Sesiunii Internaționale de Comunicări Științifice
a Muzeului Țării Crișurilor Oradea – Complex Muzeal
10-11 octombrie 2025

Coordonatori:

Gabriel Moisa • Sorin Șipoș

Colectiv redacțional:

**Gruia Fazecaș • Florina Ciure • Ioan Goman
Cornel Abrudan • Ioan Ciorba**

Editura Muzeului Țării Crișurilor
Oradea, 2026

VASILE ALECSANDRI ÎN COLECȚIA DE CARTE A MUZEULUI JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI ARHEOLOGIE PRAHOVA

Amalia Daniela NICOARĂ*

WORKS BY VASILE ALECSANDRI IN THE BOOK COLLECTION OF THE PRAHOVA COUNTY MUSEUM OF HISTORY AND ARCHEOLOGY

ABSTRACT

Vasile Alecsandri, a prominent figure of Romanian culture, distinguished himself as a poet, playwright, diplomat, and politician. Considered one of the founders of modern Romanian literature, Alecsandri had a profound influence on the evolution of the Romanian language and on the affirmation of national identity. An analysis of his personality reveals a complex individual characterized by deep artistic sensitivity, fervent patriotism, and a pragmatic spirit oriented toward modernization.

Alecsandri demonstrated remarkable artistic sensitivity, reflected in the diversity of literary genres he approached: poetry, theater, prose, and folklore. The work of Vasile Alecsandri is a faithful reflection of his complex personality. His romantic poetry expresses sensitivity and love for nature, while his patriotic writings reveal his commitment to the national cause. His theatre, on the other hand, demonstrates a refined spirit of observation alongside a clear commitment to the affirmation and promotion of Romanian traditional culture. In the book collection of the Prahova Museum, there are several of his works in first editions as well as later editions, which are equally valuable.

Keywords: Alecsandri, heritage, pastel, theater, doinas, folklore

Fiecare întâlnire cu textul unei opere literare, indiferent de genul său, ne oferă plăcerea de a redescoperi noi sensuri, noutatea venind din suma experiențelor noastre acumulate în răstimpul trecut de la ultima lectură. Orice sentiment am încerca în momentele de relaxare în fața unei lucrări scrise, acesta se multiplică în situația în care avem în fața noastră opera unui „rege al poeziei”, respectiv Vasile Alecsandri. Nu cred să existe român care să nu fi citit sau măcar auzit versuri din poezia bardului de la Mircești, ori să nu fi vizionat „Coana Chirița”, personajul prezentat atât pe scena teatrului, cât și pe micile ecrane pentru publicul larg.

Scriitorul diplomat Vasile Alecsandri rămâne în istoria literaturii române ca fiind un adevărat meșteșugar al cuvintelor, având puterea de a pătrunde, în mod inteligent, sensul vieții. În anii secolului XIX, ani de renaștere românească, V. Alecsandri și-a folosit, până la epuizare, întreaga sa ființă în slujba interesului național.

Diversitatea genurilor și speciilor literare, pe care le-a cultivat în creația bogată și variată, îl așează pe scriitorul pașoptist în rândul romanticilor, fiind cel care a cuprins în opera sa acest neam vesel, cuminte, viteaz, plin de speranță, glumeț, cu credință. Cunoscător abil al creației populare, pe care a prelucrat-o în multe dintre operele sale, V. Alecsandri și-a demonstrat întreaga sa capacitate creatoare în piese de teatru, poeme, balade, legende, pasteluri. Prin culegerile sale de folclor a consolidat geniul culturii populare, expresia „românul e născut poet” fiindu-i atribuită, iar baladele „Miorița” și „Andri Popa” au ajuns în paginile manualelor grație lui. De altfel, a colectat și prelucrat multe opere din creația populară orală, așezându-le în paginile literaturii pentru totdeauna.

V. Alecsandri a reformat atât expresia cât și tehnica literară. A dovedit, de asemenea, o ușurință în a aborda poezia, proza sau teatrul, urmărind realitățile sociale, imprimând scrierilor sale sensuri noi. Însuși scriitorul sublinia starea de fapt din societatea românească, precum și lupta creatorului cu exprimarea sensibilităților, emoțiilor, în limba română, pornind de la o simplă comparație cu limba și societatea franceză, pe care le admira: „a sosi pe lume într-o țară liberă și civilizată, este o mare favoare a soartei; a găsi în acea țară o limbă cultă și avută, pentru a-și exprima ideile și simțirile, este un avantaj imens pentru acei chemați a culege lauri pe câmpul înflorit al literaturii”¹.

Personalitate multilaterală ce a cuprins un întreg univers spiritual, Alecsandri s-a afirmat într-o epocă marcată de evenimente de interes pentru destinul poporului român: Revoluția de la 1848, înființarea teatrului în limba română, descoperirea și publicarea folclorului românesc, Unirea Principatelor Române,

* Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, Ploiești; e-mail: amalianicoara@yahoo.com

¹ V. Alecsandri, *Opere complete*, partea a III-a, Proză, București, Editura Librăriei Soccec & Comp., 1876, p. 574.

Războiul de independență, precum și altele din știință și cultură. A înscris în moștenirea noastră o operă literară importantă ca dimensiune, creată într-o perioadă de mari frământări sociale și culturale. Nu s-a oprit la o tematică anume, dimpotrivă, a cultivat cu ușurință și talent aproape toate genurile și speciile literare. „Bardul de la Mircești” a creat un caracter romantic în tot ceea ce reprezintă versificație, fie că vorbim de prelucrări folclorice, pasteluri, legende, doine, aici regăsind eroi în condiții deosebite, glorificarea trecutului sau frumusețea naturii. Totuși, în creația sa găsim și opere cu caracter realist, precum „Chirița în provincie”, „Iorgu de la Sadagura” și altele, în cazul acestora, autorul exprimându-și atitudinea critică față de realitățile sociale. Deși este un scriitor de esență clasicistă, Alecsandri face o literatură de tip romantic, constituită totuși pe temeiuri realiste, împrumutate, în mare parte, din realismul iluminist francez.

Opera sa monumentală a fost publicată încă din 1852, când a apărut volumul „Poezii populare. Balade (Cântece bătrânești) adunate și îndreptate”. Recunoașterea talentului de către contemporanii săi a făcut posibilă apariția întregii sale munci literare, fapt continuat și după dispariția sa, valorificând astfel moștenirea lăsată poporului român. De fapt, creația literară a lui Alecsandri reprezintă un vârf al literaturii clasice românești, o moștenire a culturii neamului, care a transmis în mare parte viața și aspirațiile poporului spre libertate.

Circulația acestor tipărituri a cunoscut un interes aparte încă de la primele apariții, iar ulterior acestea au devenit importante atât pentru colecționarii particulari, cât și pentru bibliotecile publice. Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Prahova, „instituție de cultură, de drept public, fără scop lucrativ, aflată în serviciul societății, care colecționează, conservă, cercetează, restaurează, comunică și expune”² deține un patrimoniu muzeal ce cuprinde aproximativ 290 000 de obiecte din diferite domenii, precum arheologie, istorie, artă, etnografie. În ceea ce privește colecția de carte rară și veche, în inventarul muzeului prahovean se găsesc titluri atât din cartea românească, cât și din cea străină, numărând aproape 4800 de volume, iar colecția Vasile Alecsandri cuprinde zece lucrări. Deși la prima vedere nu este o colecție numeroasă, aceasta se remarcă prin calitatea volumelor, anii de apariție, respectiv editurile. Colecția s-a constituit între anii 1963-1968, sub îndrumarea și directoratul profesorului Nicolae Simache, care le-a achiziționat din anticariate.

Colligatul cu numărul de inventar 33-6840, aflat într-o stare de conservare foarte bună, cuprinde două volume. Primul este o piesă rară, fiind prima ediție, „Balade adunate și îndreptate”, partea I, apărut la Iași, la Tipografia Buciumului Român, în 1852 (Fig. 1). Scris cu alfabet de tranziție, are introducerea sub titlul „Poezia populară a românilor”, semnată de autor, pe care o începe cu foarte cunoscuta afirmație „Românul e născut poet!”. În cele 100 de pagini regăsim 14 balade, dintre care remarcăm pe cele mai cunoscute: „Miorița”, „Bujor”, „Toma Alimoș”, acestea circulând și astăzi sub forma dată de V. Alecsandri. Volumul se încheie cu „Note”, ce reprezintă atât un comentariu explicit al versurilor, cât mai ales al situației provinciilor românești din secolul al XIX-lea, înainte de unirea de la 1859, definind astfel unitatea românilor din diversele provincii istorice.

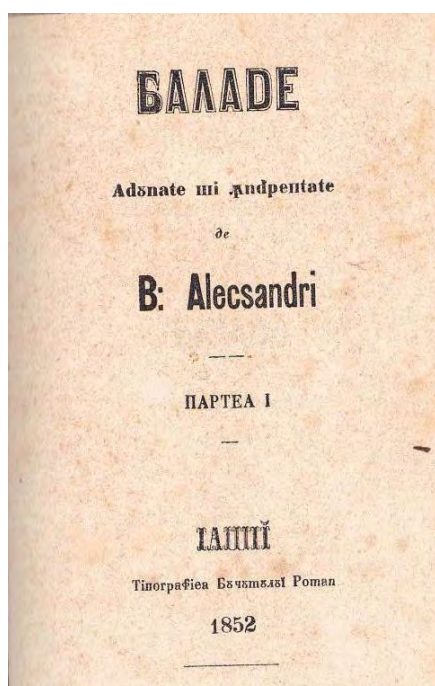

Fig. 1. Pagina de titlu

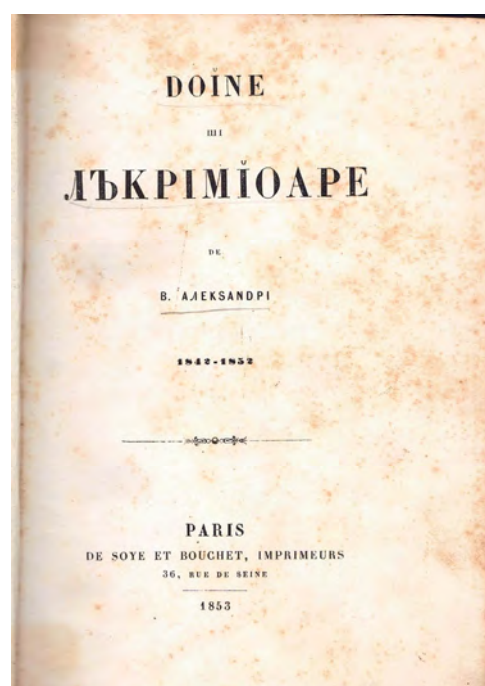

Fig. 2. Pagina de titlu

² <https://muzeuldeistorieprahova.ro/wp-content/uploads/2024/02/ROF-2023.docx-mi.-modificattdocx.pdf>, art. 4, accesat în data de 09.04.2026.

Tot în acest colligat găsim ediția princeps a volumului „Doine și Lăcrămioare”: 1842-1852, apărut la Paris, De Soye et Bouchet, Imprimeurs, 1853 (Fig. 2), scris cu același alfabet de tranziție. Cele 248 de pagini sunt deschise de o dedicație către vornicul V. Alecsandri, tatăl poetului, „în semn de iubire și de recunoștință”. Urmând modelul poeziei populare poetul crează acest volum, în care cuprinde și Suvenire; se încheie cu obișnuitele „Note” ale autorului.

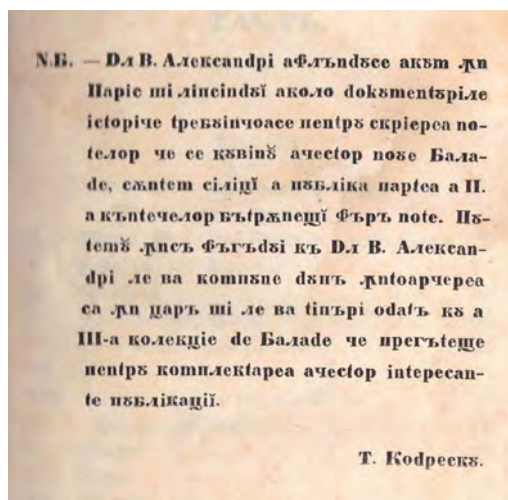

Fig. 3. Nota Bene semnată T. Codrescu

ТАБЛЪ.	
БАЛАДЕ.	
I	Нерпъ Водъ ми Манолъ, сѣхъ 1
II	Михе Водъ ми Радъ Калѣфъ 16
III	Монла дѣ Бърчелъ 25
IV	Борданъ 30
V	Щефънъ Водъ 35
VI	Костандинъ Бранкованъ 42
VII	Моромъ Борнѣлъ 47
VIII	Новакъ ми Фата Кадисѣлъ 52
IX	Новакъ ми Корѣлъ 58
X	Вѣдра 67
XI	Кѣра 74
XII	Дѣла 81
XIII	Холера 87
XIV	Бадисѣлъ 90
XV	Борисѣлъ ми Саракѣлъ 95
XVI	Нѣтъка 98
XVII	Лѣна ми Соарѣлѣ 100

Fig. 4. Cuprinsul

Volumul „Balade, adunate și îndreptate”, partea a doua (Fig.3), apare la Iași, la Tipografia Buciumului Român, în 1853. Înregistrată în patrimoniul prahovean la numărul 33-6214, cartea are pe foaia de titlu imprimată ștampila Bibliotecii Academiei Române, mărturie că acest exemplar a făcut parte din colecția amintită. Tipărit cu alfabet de tranziție în limba română, volumul cuprinde 17 balade (Fig. 4), iar cel care s-a ocupat de tipărire, T. Codrescu, semnează o nota bene prin care anunță următoarele: „Dl. V. Alecsandri, aflându-se în Paris și lucrând la documentările istorice... suntem siliți a publica partea a II-a... după prima notă”. Tot Codrescu anunță și o apariție a celei de-a treia părți. Legătura cărții este contemporană, starea de conservare este bună, având în vedere că aceasta a fost restaurată.

Fig. 5. Pagina de titlu și Ex Libris Bibliotecae Ruginossensis

Ediția a doua a volumului de poezie „Doine și Lăcrămioare”, tipărită la Iași, la Tipografia Bermann Pileski, în 1863 (Fig. 5), tipărită în limba română cu caractere latine și de tranziție, poartă pe pagina a treia dedicația din prima ediție. Cele 436 de pagini cuprind 24 de doine, 22 de lăcrămioare, 21 de suvenire, 46 de mărgăritărele. Scara se încheie cu notația „Opu zețuit de D. Chiru și tipărit de N. Gheorghiu”. Pe coperta a doua se află *Ex libris Bibliotecae Ruginosensis*, care denotă apartenența, la un moment dat, a acestui volum, în colecția de carte a familiei Cuza. Acest însemn de proprietate dă o foarte mare valoare piesei muzeale, întrucât evocă o epocă și mai multe personalități. Se știe că moșia de la Ruginoasa a fost cumpărată de Cuza în 1862, iar amenajarea a cuprins și o elegantă bibliotecă, pentru care a fost comandat acest ex libris heraldic, care conținea varianta oficială a stemei, cu o simbolică adnotare: pe eșarfa de sub scut nu se află deviza „Toți în unul!”, ci inscripția „Ex libris Bibliotecae Ruginosensis”. Volumul, cu numărul de inventar 33-9653, are coperta originală, iar starea de conservare este foarte bună.

Telegraful Român anunța în paginile sale din 1875 apariția, la Librăria Socec, a patru volume de teatru ale lui Vasile Alecsandri, care vor fi urmate de seria de poezii, iar la finele lui octombrie de proză³. Partea I, Teatru, volumul III, cuprinde 471 de pagini, care se păstrează încă în legătură de epocă, cotor îmbrăcat în piele, iar pe prima copertă sunt imprimate cu auriu literele V.B., probabil primul proprietar al cărții; în patrimoniul muzeului aceasta este inventariată la numărul 33-8067. Condițiile istorice ale secolului al XIX-lea au impus teatrul ca singura formă operativă și eficientă, deoarece „neștiința de carte a maselor largi, lenevia și snobismul păturilor privilegiate îngustau aria, și fără aceasta destul de îngustă, de răspândire a literaturii citite. Anume teatrul avea trecere în fața publicului. Și Alecsandri n-a evitat să folosească această tribună importantă în scopurile sale pedagogice, în scopul propagării ideilor sale progresiste”⁴. Noul teatru își propunea nu doar delectarea publicului, ci și răspândirea ideilor noi în societate. Dramaturgia lui V. Alecsandri a fost creată special pentru sala de teatru, chiar pentru anumiți actori, iar dovadă stau paginile de început ale pieselor sale, unde în dreptul personajelor sunt trecute numele actorilor vizați. Este știut că zeci de ani dramaturgia scriitorului a constituit baza repertoriului național: „odată cu Alecsandri dramaturgia și teatrul nostru și-au statornicit menirea (...) ,au câștigat în ansamblul culturii românești moderne (...) un rol proeminent”⁵.

La numărul de inventar 33-8066 regăsim un alt volum din cele opt apărute în colecția de Opere complete, dedicat Poeziei. Este un colligat (Fig. 6), care cuprinde trei volume: volumul I *Doine și Lăcrămioare*, 251 pagini; volumul II *Mărgăritărele*, 200 pagini, volumul III *Pasteluri și Legende*, 144 pagini. Se păstrează ca și cel anterior în condiții identice, singura diferență fiind că pe pagina de titlu se află textul olograf în limba franceză, o practică uzuală în secolul al XIX-lea pentru dedicațiile oferite de marii scriitori „au Domino blanc. Hommage de l'auteur VA”, completat de semnătura scurtă a autorului.

Volumul inventariat la numărul 33-7825 este un colligat care cuprinde volumul III din Opere complete *Poesii - Pasteluri și Legende* și volumul *Ostașii noștri*, ediție proprie pentru ostași. Referitor la volumul de pasteluri, este drept mult mai târziu față de primele sale apariții, criticul și istoricul literar Gheorghe Cardaș scria în *Universul Literar* din 1926 următoarele: „un neîntrecut pastelist al pământului românesc, un entuziast și fericit educator național pentru tineret; așa găsesc mai potrivit a desprinde caracteristicile activității literare a lui Vasile Alecsandri”. Volumul „*Ostașii noștri*” apărut în 1878, (Fig. 7) cuprinde versuri care ilustreau Războiul de independență din 1877-1878, a fost închinat eroismului românilor, fiind foarte apreciat de Regina Elisabeta. Acesta a apărut în volum la Socec în două ediții, din care una „proprie pentru ostași”, care se păstrează în muzeul ploieștean.

Fig. 7. Pagina de titlu

³ *Telegraful Român*, 1875, “librăria Socec et Comp Bucuresci anuncie aparițiunea primei serii a scrierilor lui Vasilie Alesandri Teatru 4 volume 8 formatu Charpentieru hârtie velină, tipariu elegantu...spre finele lunei maiu anulu curentu va apare seria a II-a Poesii și pre finele lui octombre seria a III-a Prosa de d. Vas. Alexandri...”

⁴ V. Râpeanu, *Noi și cei dinaintea noastră*, București, Editura pentru literatură, 1966, p. 19.

⁵ *Ibidem*, p. 137.

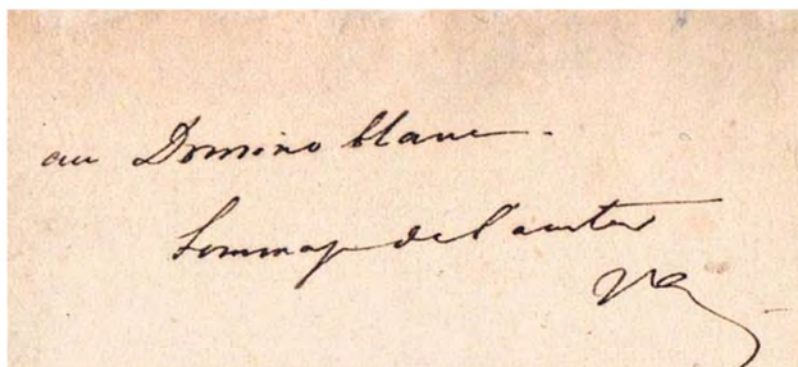
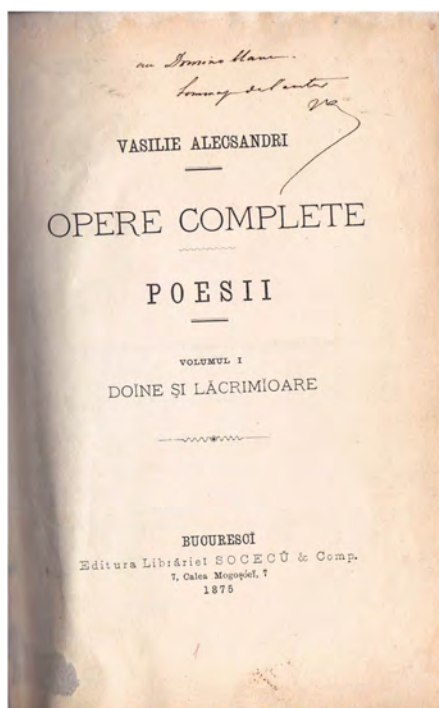

Fig. 6. Pagina de titlu și text olograf semnat V. Alecsandri

La numărul 33-1689 (Fig. 8) este inventariată traducerea poeziei „Peneș Curcanul” în limba germană, Penes der Curcan, realizată de regina Elisabeta, chiar dacă pe copertă nu apare numele acesteia, dar se știe despre prietenia lor literară. Apărută la București la Druck von Thiel & Weiss, Palais Dacia, publicată de redacția ziarului Epoca, are înscrise pe copertă următoarele notări: „tradus din română în germană de către o distinsă doamnă”, „venitul net este dedicat fondului pentru văduvele și orfanii soldaților români căzuți la datorie”.

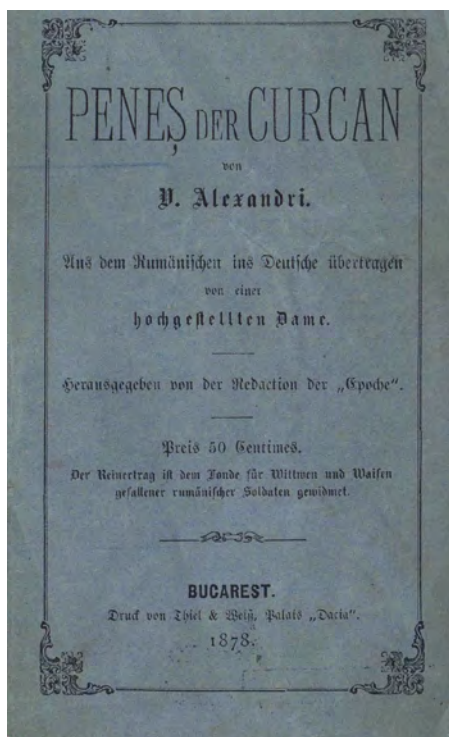

Fig. 8. Traducerea în limba germană

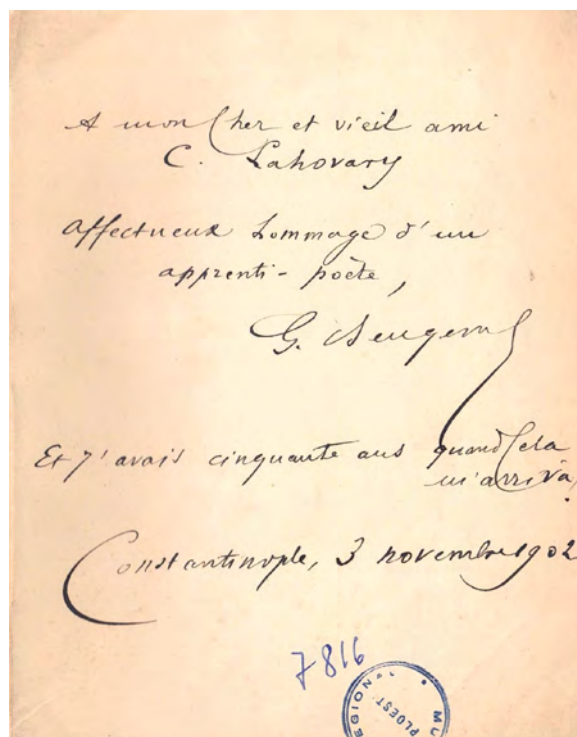

Fig. 9. Text olograf semnat G. Bengesco

Opera lui Vasile Alecsandri a fost tradusă încă din timpul vieții în limbile franceză, engleză, germană și italiană. În inventarul muzeal prahovean se regăsește la numărul 33-7922 a patra ediție a volumului *Legendes et Doines, chants populaires roumanis, d'après les recueils* de M. B. Alexandri sub traducerea lui Antonin Roques, profesor de franceză în București, recunoscut pentru cunoașterea limbii române și, mai ales, pentru traduceri ale autorilor români. Apărut la Paris, la Alphonse Lemerre, editeur, încă păstrează legătura de epocă, din piele, dar coperta a fost refăcută ulterior. Traducătorul face câteva remarci în prefața lucrării, numind „legendele și doinele, în forma lor franceză, (...) adevărate monumente de literatură română care vor interesa în aceeași măsură geografii și oamenii politici, cât și simplii amatori de poezie”. Volumul se încheie cu publicarea discursului-conferință Despre Istoria României, în care face o trecere în revistă asupra studiului forțelor intelectuale prin care o națiune se fondează, se dezvoltă, cucerindu-și locul care i se cuvine. Pentru a demonstra locul României, profesorul francez face o paralelă cu istoria Franței, începând cu dacii și ajungând până la unirea sub Alexandru Ioan Cuza.

Una dintre cele mai cunoscute opere dramatice ale lui Vasile Alecsandri este „Fontâna Blanduziei”, inventariată la 33-7073; a apărut la Editura Socecu, București, în 1884. Volumul cuprinde, de asemenea, o serie de poeme reunite sub VARIA, precum: *10 maiu 1881, Hymnul coronii, Odă la statua lui Ștefan cel Mare, Margărita, În miezul iernii, Zilele babii*. Volumul a fost dedicat fratelui poetului, locotenent-colonel Iancu Alecsandri, „fost agent diplomatic al României la Paris”. Dedicția este urmată de o *Notiță biografică* – *Horațiu*, semnată de Dumitru Constantin Ollănescu, cunoscut pentru studiile sale dedicate istoriei teatrului. Starea de conservare a acestui volum este destul de afectată, mai ales la nivel de copertă și legătură.

Ultimul volum din colecția V. Alecsandri este o traducere a Pastelurilor în limba franceză, de către Georges Bengesco, reputat bibliograf al lui Voltaire și al legăturilor franco-române, inventariat la numărul 33-7816. Traducerea a fost publicată în 1902 la editurile P. Lacomblez, Bruxelles, și H. Le Soudier, Paris, pentru un număr de 15 exemplare pe hârtie de Hollande van Gelder. Pe prima pagină regăsim un text olograf (Fig. 9) semnat de către traducător pentru C. Lahovary: „À mon cher et vieil ami C Lahovary affectueux hommage d'un apprenti-poète, G. Bengesco. Et j'avais cinquante ans quand cela m'arriva! Constantinople, 3 novembre 1902». Volumul dedicat soției traducătorului cuprinde o amplă introducere în poezia lui V. Alecsandri, urmată de traduceri ale celor 40 de pasteluri. Autorul a considerat necesară prezența unor *Note*, care să explice pentru cititorul străin anumiți termeni, precum: Mirești, Cosânzeana, hora. Conservarea acestui volum este deficitară, deoarece a fost o ediție broșată, având o copertă simplă cartonată.

Opera lui V. Alecsandri a avut un rol important în perioada în care a fost scrisă, iar înțelegerea ei nu poate fi realizată decât în măsura în care o raportăm la vremea în care a apărut, și, de asemenea, ținând seama de obiectivele pe care le-a avut de parcurs scriitorul. Descrierea pe care Alecsandri o făcea operei lui C. Negruzzi i se poate aplica în egală măsură și lui: „pentru a judeca și a prețui meritul unui autor trebuie a cunoaște bine timpul în care el a scris, gradul de cultură a limbii în care a fost el îndrumat a scrie și dificultățile de tot soiul, prin care geniul său și-a făcut drum, pentru ca să iasă la lumină”⁶.

⁶ V. Alecsandri, *op. cit.*, p. 573.